

A MEGHASADT TÜKÖR

Regényrészlet

S V E T I S L A V B A S A R A

Az elmeorvos és a bolond együtt alkotják az örületet. Úgy, ahogyan a férj és a feleség a házasságot. A butasághoz legalább ketten kellene. Másképp nem megy.

Szemben ültem a pszichiáterrel. Köztünk volt az esztelenség, amely összekötött bennünket. Én a bolond Ananija voltam, a pszichiáter pedig a pszichiáter. Ilyen volt a szereposztás. Erről, mindkettőnk meglegedettségére, az orvosnak meg kellett engem győznie.

Az orvosnak Freud-szakállja volt. De ez talán mellékes is. Freud már teljesen indoktrinálta, teljesen áthatotta, átalakította önmaga képévé, és kényelmesen éldegélt az orvos alakjában és az orvos nevével. Semmit sem róttam fel neki. Ezt teszi minden ideológus. Tudományos rendszereket állítanak fel, átformálják önmaguk képmásává az embereket, és parazita módon élőködnek bennük, mivel képtelenek újraszületni, és egyéniségként élni.

A pszichiáter alattomosan figyelt. Amint a rendelőbe lépsz, már örült vagy, amennyiben be nem bizonyítod az ellenkezőjét, vagy ha nincs egy befolyásos nagybácsid. Nem volt szándékomban semmit sem bizonygatni. Ő a hallgatóságot vallomásnak vélte, és elhelyezett az osztályon. A meglegedettség kölcsönös volt. Sőt, még rokonszenvesnek is talált, mivel rögtön vallottam. Mégis ott tartott egy ideig. Teljesítenie kellett a normát. Nem utalhatott csak úgy az osztályra. Természetesen a falak miatt.

– Ananija, őszinte leszek hozzád. Azt hiszem, megértettem problémádat. Az apád erős egyéniség. Ő – hogy is mondjam –, óriási hatással van rád. Sehogy sem tudsz szabadulni az árnyékától, nem tudod kialakítani saját *énedet*. Ezért döntöttél úgy, hogy nem létezel. Elgondolásod egyszerű, logikus, de kóros: úgy gondolsz, ha nem létezel, ha nincs saját *éned*, akkor apád hatása sem létezhet. Más szóval, mivel nem tudsz beilleszkedni a valóságba, kilépsz belőle.

Nem is volt olyan ostoba az az orvos.

– Minden úgy van, ahogy mondta – feleltem.

A halott Freud ujjongása tükröződött az orvos arcán, és ez az ujjongás az orvos lelkének mélyéből fakadt. Értelmetlen, be kell ismerni, de ekképpen ujjonganak az ideológusok.

– Mindez igaz – mondom –, de az apám gyámoltalan ember. Lehet, hogy a nagygyűléseken férfiasnak tűnik. Ebben nem kételkedem. Vakon követi az utasításokat, és ha az utasítás így szól: *légy férfias*, akkor férfias is lesz. Éjjel viszont fölkel, és az éléskamra polcáról elcseni a lekvárt. Ezt a nagymamám is tanúsíthatja. Ha pedig leissza magát, és anyu meg a nagymama szídják, úgy sír, mint a kisgyerek.

– Nem kellene így felfognod a dolgokat – mondta az orvos.

Ennyi volt az egész. Teljesítette a normát. Mindketten úgy végeztük el a feladatunkat, ahogyan a legjobban tudtuk. Ő ezért fizetést kapott, nekem pedig biztosították a betegágyat, az ételmet és az ápolást. Ebben az egész lidércnyomásban az volt a legjobb, hogy minden ingyen volt. Egy kicsit kínlódik az ember, de legalább nem éheznek.

Valamivel később megfürdettek, megnyírtak, megöltek; megműtöttek, porral hintettek, és ágyba raktak.

*

A nyugtató hatni kezdett, és elaludtam. De álomban is folytattam a regényírást. Egy maroknyi tablettának nem lehet olyan hatása, hogy kiközkentsen a kerékvágásból. Már korábban is voltak hasonló álmaim, de ez a mostani érthető volt. Meg tudtam volna ismételni szóról szóra minden mondatot, amit leírtam. Az álmom annyira világos volt, hogy azt gondoltam, egyáltalán nem alszom, s elmentem Kowalskihoz. Ő a barátom, majd mesélek róla, amikor felébredek. Megkérdeztem tőle, hogy van, hogy vannak a gyerekek, mit csinál. Így válaszolt: jól vagyok, a gyerekek is jól vannak, nem csinálok semmi különöset. A szobájában ültünk, és kávé szürcsölgetve szokványos dolgokról csevegtünk. Azután ugyanazon az úton indultam haza, amelyen a valóságban is járn szoktam. Útközben ismerősökkel találkoztam. Köszönésképpen bólingattak, s nem is sejtették, hogy ez csak álom. Hogy őszinte legyek, én sem sejtettem semmit. Csak amikor hazaértem, és leültem ebédelni, akkor vettem észre, hogy a nagyapám is ott ül az asztalnál. Nem volt ebben semmi különös, mégis furcsa volt. Mikor kikanalaztam a levest, eszembe jutott, hogy a nagyapám már tíz éve halott. Megsejtettem, hogy álmodom, így képtelen voltam tovább enni. Bementem a szobámba, és a sötétben tapogatództam, a tárgyaknak ütközve kerestem az ágyam, amely nem a megszokott helyén volt, hanem egészen máshol, de az is lehetséges, hogy abban a helyiségben nem is volt ágy, és a mondat hosszúságától megkínzottan elhatároztam, hogy a falnak

dőlve alszom, abban reménykedve, hogy a fal nem tesz különbséget *fönt, lent, bal és jobb* között, de a fal is nagyon jól megkülönböztette őket egymástól; egyébként falak sem léteztek, szó sem volt róla, s felöltött bennem, lehet, hogy ebben a szobában nincs is ágy, talán eltévesztettem a helyiséget, ezért kiléptem a folyosóra, melynek mindkét oldalán egyforma ajtók sorakoztak; most nem voltam egy szobában sem, s ez csökkentette az esélyét annak, hogy végre elalszom, és még jobban súlyosbítom a helyzetem – nehéz elaludni, ha nem tudod, hol vagy –, de nem adtam fel a reményt, hogy a szövegösszefüggést végre-valahára meglelem, még mindig fennállt az a lehetőség, hogy magamra találok, habár késő volt már, és kissé kellemetlen a sötétben, tapogatózdtam, a tárgyakra ütköztem, kerestem azt a szobát, amelybe valóban beléptem, gondolkodás nélkül elvettem annak a lehetőségét, hogy egyik szobában sem vagyok, és akkor felvillant bennem a gyanú, hogy már régóta csak álmodom azt, hogy egy végtelen folyosón keresem azt a szobát, amelyben vagyok, s elhatároztam: kitűnő, *itt* fogok állni, és kivárom, hogy felébredjek, de nem tudtam, hol van az az *itt*, a végtelen és egyforma ajtók sorában, és sokáig tartott, amíg megértettem helyzetem kilátástalanságát, és azt, hogy a folyosónak nincs sem eleje, sem vége, hogy csak homályos figura vagyok egy mondatföredékben, melynek tartalmát képtelen vagyok megsejteni, egy végzetes, összefüggő szöveg része vagyok, amelyről semmit sem tudok. Ez az összevisszaság azonban nem tartott túl sokáig. Nem volt olyan hosszadalmas, mint a mondat. Az összefüggést csakhamar megértettem. Ananija – mondtam –, te csak álmodsz. Ekkor mindjárt a szobámba kerültem. Lehangoltan ültem az ablak elé, és vártam, hogy felébredjek. Mindaddig míg ki nem nyitottam a szemem, figyeltem az eső áztatta utcát.

ALMÁSY Csilla fordítása